

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้จัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุและหน่วยงานอื่นนำไปปรับใช้ได้ต่อไป ซึ่งมีสาระดังนี้คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุและทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา โดยเปรียบเทียบความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ ต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุในด้าน เพศ ที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา และรายได้

สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่พัฒนา ขึ้นมีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยเพศแตกต่างกัน ที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน ระดับการศึกษาแตกต่างกัน และรายได้แตกต่างกันมีความต้องการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน รายด้านและรายข้อของแต่ละด้านแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์
ใน 3 ด้าน จำนวน 18 กิจกรรม ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำนวน 5
กิจกรรม 2) ด้านความมั่นคงทางจิตใจ จำนวน 8 กิจกรรม และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมใน
สังคม จำนวน 5 กิจกรรม ซึ่งแต่ละด้านจะมีส่วนประกอบย่อย 6 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์
2) เนื้อหาของกิจกรรม 3) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 4) การนำเสนอกิจกรรม 5)
วิทยากร และ 6) สถานที่จัดกิจกรรม

ในรอบที่ 1 ได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความ
เหมาะสมของรูปแบบและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ในรอบที่ 2 ได้นำรูปแบบฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปให้
ผู้สูงอายุพิจารณาอีกครั้ง ต่อจากนั้นนำรูปแบบดังกล่าวไปจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ และประเมินผล
เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบด้วยการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ และวิทยากรผู้ดำเนินการจัด
กิจกรรมทุกกิจกรรมและทุกวัน นำข้อสรุปที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบเป็นรูปแบบที่เหมาะสม

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น จำนวน 21 คน 2) ผู้พิจารณา
รูปแบบ จำนวน 19 คน 3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุจำนวน
45 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
แบบสัมภาษณ์สำหรับหาข้อมูลเบื้องต้นจากผู้สูงอายุ นักจัดกิจกรรม นักวิชาการเพื่อนำมาสร้าง
เป็นรูปแบบ ส่วนแบบสอบถาม สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ
และแบบสอบถามสำหรับประเมินผลการจัดกิจกรรมมีจำนวน 4 แบบ สำหรับผู้สูงอายุ (แบบที่
1 แบบที่ 2 และแบบที่ 3) สำหรับบริการผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม (แบบที่ 4) ผู้วิจัยดำเนินการ
การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the social Science) ดังต่อไปนี้ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว และสถานภาพปัจจุบัน อาชีพ นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น แบบมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) โดยวิเคราะห์ข้อมูลรวมเป็นรายด้าน และแยกวิเคราะห์เป็นรายกิจกรรม
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะนำมาสรุปเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกกล่าวสรุปเป็น 3 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบ และการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้นจำนวน 21 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 13 คน เพศหญิง 8 คน มีอาชีพและหน้าที่ดังต่อไปนี้ พระภิกษุ จำนวน 4 รูป นายแพทย์ จำนวน 2 คน อาจารย์ และผู้ปฏิบัติกิจกรรม จำนวน 7 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 8 คน
- 2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 12 คน เพศหญิง 7 คน มีอาชีพและมีหน้าที่ นายแพทย์จำนวน 1 คน พยาบาลจำนวน 4 คน ผู้กำหนดนโยบายจำนวน 4 คน ผู้จัดกิจกรรมจำนวน 5 คน และอาจารย์จำนวน 5 คน
- 3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 45 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 10 คน และเพศหญิง จำนวน 35 คน ไม่จบระดับประถมศึกษาจำนวน 17 คน จบประถม

ศึกษาปีที่ 4 จำนวน 21 คน จบระดับมัธยมศึกษาจำนวน 5 คน จบประโยควิชาชีพจำนวน 1 คน และจบปริญญาโทจำนวน 1 คน สถานที่พักอาศัย อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 20 คน และนอกเขตเทศบาลจำนวน 25 คน

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรม

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา มีส่วนประกอบ 6 ส่วนดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหากิจกรรม 3) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 4) การนำเสนอกิจกรรม 5) วิทยากร และ 6) สถานที่จัดกิจกรรม ผลการการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ และผู้สูงอายุดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน มีความเห็นสรุปได้ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 14 คน มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ เนื้อหากิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การนำเสนอ กิจกรรม วิทยากร และสถานที่จัดกิจกรรม มีความเหมาะสมสามารถนำไปจัดกิจกรรมได้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีความเห็นว่าควรกำหนดรายละเอียดของเวลาแต่ละกิจกรรม เปลี่ยนแปลงเวลาพิธีเปิดจาก 08.00 น. เป็น 08.30 น. ควรให้ความสำคัญกิจกรรมด้านความมั่นคงทางด้านจิตใจมาเป็นอันดับแรก ควรสร้างความประทับใจในการจัดกิจกรรม และก่อนร่วมกิจกรรมควรมีการตรวจสอบสภาพ

2. ผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุจำนวน 45 คน มีความเห็นสรุปได้ดังนี้

ด้านเนื้อหากิจกรรมเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านความมั่นคงทางจิตใจจำนวน 8 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านการมีส่วนร่วมในสังคมจำนวน 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจจำนวน 5 กิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$)

ด้านความเหมาะสมเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา พบว่า ผู้สูงอายุได้พิจารณาความเหมาะสมและได้แสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา ดังนี้ กิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน ในด้านความมั่นคงทางจิตใจ มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) กิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน ในด้านการมีส่วนร่วมในสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) และกิจกรรมศึกษาออกโรงเรียนด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) จากข้อสรุปข้อเสนอแนะพบว่า การจัดกิจกรรม 3 วัน มีความเหมาะสมมากที่สุด

ด้านวิทยากร เป็นผู้มีความรู้เฉพาะเรื่องที่จะดำเนินในแต่ละกิจกรรม และเข้าใจจิตวิทยาผู้สูงอายุ ประกอบด้วยนายแพทย์ ข้าราชการบำนาญ และนักวิชาการ ตลอดจนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรับการฝึกอบรม พบว่าผู้สูงอายุจำนวน 42 คน มีความพึงพอใจวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้สูงอายุจำนวน 3 คนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ด้านสถานที่จัดกิจกรรมประกอบด้วยสถานที่เปิดการอบรม ห้องประชุม ที่พัก การบริการอาหารเครื่องดื่ม สถานที่ทัศนศึกษา พบว่าผู้สูงอายุจำนวน 45 คน เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีข้อสรุปความต้องการกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้แก่ความรู้เกี่ยวกับอาชีพการเกษตร และอาชีพอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับเลือกเป็นงานอดิเรกในด้านความมั่นคงทางจิตใจ ได้แก่ การปฏิบัติศาสนกิจ การทำบุญ ทอดผ้าป่า การทำสมาธิ การพบปะพูดคุยกับนายแพทย์เกี่ยวกับสุขภาพในวัยสูงอายุ ความรู้ด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย และในด้านการมีส่วนร่วมในสังคมได้แก่ การรวมกลุ่มเป็นชมรม หรือสมาคมเพื่อทำกิจกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น และต้องการพบปะสังสรรค์กับบุคคลในวัยเดียวกันส่วนข้อเสนอแนะและกิจกรรมต่อเนื่องมีดังนี้คือ ผู้สูงอายุมีความต้องการ ศึกษาทำงานอาชีพที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งชมโบราณสถานเพื่อความเพลิดเพลิน กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และไม่ควรถัดคือกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรจัด 3 วัน และจัดกิจกรรมทัศนศึกษาปีละ 2 ครั้ง ต่อกลุ่มหรือชมรม หากมีชมรมหรือกิจกรรมกลุ่มจะร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม ฝึกปฏิบัติการบำเพ็ญศาสนากิจ



3. วิทยาการ

วิทยาการผู้ประเมินกิจกรรมจำนวน 4 คน มีความเห็นสรุปได้ดังนี้

การนำเสนอกิจกรรมในลักษณะบูรณาการ โดยการบรรยายให้ความรู้ด้านเนื้อหา ศึกษาของจริง อภิปรายกลุ่ม และฝึกปฏิบัติ จำนวน 18 กิจกรรม พบว่าผู้สูงอายุให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรม ด้วยการแสดงความคิดเห็น ชักถามปัญหา รายงานกลุ่ม และตรงต่อเวลาอยู่ในระดับมากที่สุด 6 กิจกรรม ได้แก่ ประโยชน์ของพืชสมุนไพร การรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ การออกกำลังกาย 1 กิจกรรมทางศาสนา สรุปกิจกรรมประจำวัน 1 และอาชีพการเกษตร อยู่ในระดับมาก 10 กิจกรรม ได้แก่ อาชีพหัตถกรรม การทำสมาธิ 1, 2, 3 ธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุ การทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) การมีส่วนร่วมในสังคม สรุปกิจกรรมประจำวัน 1 และสรุปกิจกรรม 3 วันและกิจกรรมต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลางคือการวางแผนการใช้จ่าย อยู่ในระดับน้อย คือสหกรณ์ร้านค้าหมู่บ้าน

สรุปว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่มีเนื้อหาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กิจกรรมที่ควรจัดคืออาชีพการเกษตร และอาชีพหัตถกรรม เพื่อให้ประกอบเป็นงานอดิเรกด้วยการไปดูของจริง หรือให้ข่าวสารความรู้ด้านอาชีพ 2) ด้านความมั่นคงทางจิตใจ กิจกรรมที่ควรจัดคือกิจกรรมด้านศาสนา ได้แก่ การทำสมาธิ การปฏิบัติศาสนากิจ เช่นการทำบุญ ทอดผ้าป่า และปักค้างคืนที่วัด เพื่อปฏิบัติธรรม 3) การมีส่วนร่วมในสังคม กิจกรรมที่ควรจัดคือการจัดตั้งชมรม เพื่อได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน และช่วยเหลือสังคมรูปแบบดังกล่าวจึงเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสมมติฐานข้อ 1 ที่กำหนดไว้ว่ารูปแบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุได้

ตอนที่ 3 การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุใน
ด้าน เพศ ที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา และรายได้

การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่
ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำไปจัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจตามเกณฑ์
2.50 ขึ้นไป

เกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน พบว่าผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน
เห็นว่าตัวรูปแบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปจัดกิจกรรมได้ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน
มีข้อเสนอแนะให้ปรับระดับความเหมาะสมของเวลาพิธีเปิด ปรับเวลาของแต่ละกิจกรรมรวมทั้ง
การสร้างความประทับใจ และการตรวจสอบสภาพร่างกาย จากเกณฑ์การประเมินและข้อเสนอแนะ
จากผู้เชี่ยวชาญจึงได้พัฒนารูปแบบเป็นรายด้าน 3 ด้านดังนี้คือ 1) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
จำนวน 5 กิจกรรม 2) ด้านความมั่นคงทางจิตใจจำนวน 8 กิจกรรม และ 3) ด้านการมี
ส่วนร่วมในสังคม จำนวน 5 กิจกรรม นำรูปแบบดังกล่าวไปจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ

เกณฑ์การประเมินจากผู้สูงอายุ โดยแบ่งความคิดเห็นในเรื่องความพึงพอใจในกิจกรรม
และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา ในการจัดกิจกรรม แต่ละด้าน โดยส่วนรวม
พบว่า

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ จำนวน 8 กิจกรรม เวลา 7 ชั่วโมง พบว่า ผู้สูงอายุมี
ความพึงพอใจโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) (ตารางที่ 8) ความเหมาะสม
ของเนื้อหากิจกรรมระยะเวลาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) (ตารางที่ 11)

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม จำนวน 5 กิจกรรม เวลา 2 ชั่วโมง 10 นาที พบว่า
ผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) (ตารางที่ 9) ความ
เหมาะสมของเนื้อหาที่ระยะเวลาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) ตารางที่ 12)

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำนวน 5 กิจกรรม เวลา 6 ชั่วโมง พบว่าผู้สูงอายุ
มีความพึงพอใจโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) (ตารางที่ 7) ความเหมาะสม
ของเนื้อหาที่ระยะเวลาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) (ตารางที่ 10)

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละด้านเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และต่ำสุดดังนี้

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยสูงสุด 4 กิจกรรม ได้แก่ การรักษาสภาพร่างกาย และจิตใจ ($\bar{x} = 4.66$) ธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุ ($\bar{x} = 4.73$) การออกกำลังกาย 1 ($\bar{x} = 4.89$) กิจกรรมทางศาสนา ($\bar{x} = 4.93$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การทำสมาธิ 3 ($\bar{x} = 3.40$) (ตารางที่ 8) และพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาที่ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4 กิจกรรม ได้แก่ การรักษาสภาพร่างกาย และจิตใจ ($\bar{x} = 4.80$) ธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุ ($\bar{x} = 4.67$) การออกกำลังกาย 1 ($\bar{x} = 4.80$) การออกกำลังกาย 2 ($\bar{x} = 4.93$) (ตารางที่ 11) นอกจากนั้นค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 กิจกรรม ได้แก่ สรุปรายกิจกรรมประจำวัน ที่ 1 และสรุปรายกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.53$) นอกจากนั้นค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 9) และพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาที่ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมค่าเฉลี่ยสูงสุด 4 กิจกรรม ได้แก่ การทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) ($\bar{x} = 3.73$) ผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม ($\bar{x} = 3.71$) สรุปรายกิจกรรมประจำวัน ที่ 1 ($\bar{x} = 3.67$) สรุปรายกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.22$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สรุปรายกิจกรรมประจำวัน ที่ 2 ($\bar{x} = 3.40$) (ตารางที่ 12)

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประโยชน์ของพืชสมุนไพร ($\bar{x} = 4.66$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์ร้านค้าหมู่บ้าน ($\bar{x} = 3.00$) (ตารางที่ 7) และพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาที่ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประโยชน์ของพืชสมุนไพร ($\bar{x} = 4.62$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์ร้านค้าหมู่บ้าน ($\bar{x} = 2.47$) (ตารางที่ 10)

สรุปว่าการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบโดยผ่านเกณฑ์ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญเมื่อนำไปจัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจตามเกณฑ์ที่วางไว้รูปแบบดังกล่าว จึงมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสมมติฐานข้อ 2 ที่กำหนดไว้ว่า รูปแบบที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

จากผู้เชี่ยวชาญเมื่อนำไปจัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจตามเกณฑ์ตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไปเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ

สรุปว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่มีเนื้อหาใน 3 ด้านคือ 1) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 2) ด้านความมั่นคงทางจิตใจ และ 3) การมีส่วนร่วมในสังคมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และกิจกรรมดังกล่าวสร้างความพึงพอใจให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจในด้านความมั่นคงทางจิตใจและด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เมื่อจำแนกตามตัวแปรเพศ ที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา และรายได้ เป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า

1. เพศ

1.1 เพศกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็น พึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสม ของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 13 และ ตารางที่ 16) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นในเรื่องความพึงพอใจในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ในกิจกรรม การวางแผนการใช้จ่าย กล่าวคือเพศหญิงมีความพึงพอใจมาก ในขณะที่เพศชายมีความพึงพอใจปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วน ในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาพบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมประโยชน์ของพืชสมุนไพร กล่าวคือเพศชายมีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมมากที่สุด ในขณะที่เพศหญิงมีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และสหกรณ์ร้านค้าหมู่บ้านเพศชายมีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมปานกลางในขณะที่เพศหญิงมีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมน้อย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

1.2 เพศกับความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมเหมือนกัน หรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 14 และตารางที่ 17) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางจิตใจแตกต่างกันในกิจกรรม การทำสมาธิ 1 (พัฒนาจิตใจให้ความรัก) กล่าวคือเพศหญิงมีความพึงพอใจสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

1.3 เพศกับการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุ เพศชาย และเพศหญิงมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (ตารางที่ 15 และตารางที่ 18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมในสังคมแตกต่างกัน ในกิจกรรมผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม กล่าวคือผู้สูงอายุเพศหญิงมีความพึงพอใจมาก-ในขณะที่เพศชายมีความพึงพอใจปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาพบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมสรุปกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่อง กล่าวคือเพศหญิงมีความเห็นว่าเหมาะสมสูงกว่า เพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

2. ทို့อยู่อาศัย

2.1 ทို့อยู่อาศัยกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 19 และตารางที่ 22) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจแตกต่างกันในกิจกรรมการวางแผนการใช้จ่าย กล่าวคือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความพึงพอใจมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล

มีความพึงพอใจปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา พบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมประโยชน์ของพืชสมุนไพร กล่าวคือผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาลมีความเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาลมีความเห็นว่าเหมาะสมมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

2.2 ที่อยู่อาศัยกับความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความพึงพอใจในกิจกรรม และมีความเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยรวมเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 20 และตารางที่ 23) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นในเรื่องความพึงพอใจในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางจิตใจไม่แตกต่างกันส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา พบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรม การรักษาสภาพร่างกายและจิตใจ กล่าวคือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาลมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมสูงกว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และธรรมชาติของการครองตัวในวัยสูงอายุพบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

2.3 ที่อยู่อาศัยกับการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะตามรูปแบบโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (ตารางที่ 21 และตารางที่ 24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุมองมีความคิดเห็นในเรื่องความพึงพอใจในกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมในสังคม แตกต่างกัน ในกิจกรรมการทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) กล่าวคือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความพึงพอใจ สูงกว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมใน

สังคม พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความพึงพอใจมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความพึงพอใจปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ทางสถิติที่ 0.01 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา พบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมการทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคมพบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และสรุปกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่อง พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

3. ระดับการศึกษา

3.1 ระดับการศึกษากับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา และจบประถมศึกษา มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 25 และตารางที่ 28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา และจบประถมศึกษา มีความพึงพอใจในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาพบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมประโยชน์ของพืชสมุนไพร กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษา มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

3.2 ระดับการศึกษากับความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา และจบประถมศึกษา มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความเห็นในเรื่องความเหมาะสมทางกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 26

และตารางที่ 29) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความเห็นในเรื่องความพึงพอใจ ในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางจิตใจแตกต่างกันในกิจกรรมธรรมชาติกับการครองตัวในวัยผู้สูงอายุ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษามีความพึงพอใจสูงกว่าผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และกิจกรรมการออกกำลังกาย 2 พบว่าผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษามีความพึงพอใจสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา พบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมการรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ กล่าวคือผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษาไม่เห็นว่าเป็นเหมาะสมสูงกว่าผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนธรรมชาติกับการครองตัวในวัยสูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมสูงกว่าผู้สูงอายุที่ จบประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ กิจกรรมการออกกำลังกาย 2 พบว่าผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาไม่เห็นว่าเป็นเหมาะสมมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษาไม่เห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

3.3 ระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษาและผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษา มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (ตารางที่ 27 และตารางที่ 30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมการมีส่วนร่วมในสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษา มีความพึงพอใจมาก ขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา มีความพึงพอใจปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา พบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมการทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) กล่าวคือผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาไม่เห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษาไม่เห็นว่าเป็นเหมาะสมปานกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กิจกรรมผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุจบประถมศึกษา มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมมากในขณะที่ผู้สูงอายุ ไม่จบประถมศึกษา มีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

4. รายได้

4.1 รายได้กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกิน และรายได้เหลือใช้ มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนร่วม เหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 31 และตารางที่ 34) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นในเรื่องความพึงพอใจในกิจกรรมด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจแตกต่างกันในกิจกรรมการวางแผนการใช้จ่าย กล่าวคือผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้มีความพึงพอใจมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินมีความพึงพอใจปานกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับเวลาพบว่ามีความแตกต่างกันในกิจกรรมประโยชน์ของพืชสมุนไพร กล่าวคือผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกิน มีความเห็นว่า เหมาะสมมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้ มีความเห็นว่า เหมาะสมมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

4.2 รายได้กับความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินและรายได้เหลือใช้มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบโดยส่วนรวมเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 32 และตารางที่ 35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรื่องความพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกิน และรายได้เหลือใช้มีความคิดเห็นเหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

4.3 รายได้กับการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินและผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้ มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาตามรูปแบบ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (ตารางที่ 33 และตารางที่ 36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความเห็นในเรื่องความพึงพอใจในกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมในสังคมแตกต่างกันในกิจกรรมผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคมกล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ เหลือใช้มีความพึงพอใจสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และในกิจกรรมสรุปกิจกรรม 3 วัน

และกิจกรรมต่อเนื่อง พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยใช้มีความพึงพอใจสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้
พออยู่พอกินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนในเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา
พบว่ามีความแตกต่างกัน ในกิจกรรมการทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) กล่าวคือผู้สูงอายุที่มีรายได้
เฉลี่ยใช้มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ 0.01 ส่วนกิจกรรมการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยใช้มีความ
เห็นว่ามี ความเหมาะสมสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
และกิจกรรมสรุปกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่องผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยใช้มีความเห็นว่ามี
ความเหมาะสมสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้น
เหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้คือ

1. การพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุจากการพัฒนาแบบที่มีขั้นตอน พบว่า

1.1 ตัวอย่างแบบ ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาของกิจกรรม ระยะเวลา ในการจัดกิจกรรม การนำเสนอกิจกรรม วิทยากร และสถานที่จัดกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ ได้ผ่านการกลั่นกรองมาตามขั้นตอน เป็นรูปแบบที่ได้พัฒนาสามารถนำไปจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุได้ซึ่ง พันตำรวจตรีหญิงพวงเพ็ญ ขุนพรภาณ (2532) ได้กล่าวว่า รูปแบบหมายถึงเค้าโครงที่กำหนดไว้เป็นระบบ และยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้ให้ความหมายทางการพัฒนาไว้ว่า หมายถึงการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า ดังนั้น ตัวอย่างแบบจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงออก โดยการคิด และการพูดอภิปรายกลุ่ม ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจ ทางจิตใจ ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมได้กล่าวยืนยันไว้กับผู้วิจัยและคณะวิทยากรหลายลักษณะ เช่น

- ก่อนหน้านั้นตนเองไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเพราะไม่มีความรู้ แต่เมื่อ เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้แล้วทำให้มั่นใจและกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น

- การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้เป็นการเปิดโลกให้กับผู้สูงอายุได้รับความรู้ใหม่ ได้เห็นโลกกว้าง และมีความเพลิดเพลินต่อสิ่งที่ได้พบได้เห็นแม้จะทำเองไม่ได้ แต่ก็สามารถแนะนำและบอกกล่าวให้ผู้อื่นฟังได้

- บรรยากาศในการต้อนรับการดูแลตลอดจนการจัดกิจกรรมดีมากตลอดจนวิทยากรมีความเป็นกันเอง และได้รับการตรวจสอบสภาพได้พูดคุยสนทนากับนายแพทย์ซึ่งหา โอกาส ได้ยาก

- สถานที่ที่ไปทัศนศึกษา มีความเหมาะสมมาก

ความสำคัญและความเหมาะสมอีกประการหนึ่งของรูปแบบก็คือการสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุ สัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุและได้ผ่านการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ ตามขั้นตอน ซึ่ง วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) ได้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า และเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นย่อมหมายถึงการเพิ่ม ความพึงพอใจและความสุขของประชาชนและ ไนลส์ (Knoeles : 1972) ได้ชี้ให้เห็นถึง ความสำเร็จของโครงการว่า โครงการที่จะจัดให้กับผู้ใหญ่ควรมีการสำรวจความต้องการก่อน เพราะผู้ใหญ่เข้ารับบริการกิจกรรมของโครงการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เพื่อได้ค่าจ้างแรงงาน เพื่อต้องการที่จะมีสุขภาพอนามัยดี เพื่อแสวงหาความสุขในชีวิต โดยเฉพาะในวัยผู้สูงอายุ แล้วเป็นวัยที่ห่างเหินจากเพื่อนฝูงเนื่องจากสังขารไม่อำนวย การได้เข้ากลุ่มร่วมกันทำกิจกรรม จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้น

1.2 การนำเสนอกิจกรรม การนำเสนอกิจกรรมทุกกิจกรรมจะจัดในลักษณะบูรณาการ จึงเป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการพึ่งแต่เพียงอย่างเดียวมาเป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำ ทำให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา ตามรูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหา 3 ด้านคือ ด้าน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงทางจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคมด้วยการให้ความรู้ การดูของจริง การอยู่ร่วมกันทำให้ผู้สูงอายุเห็นแนวทางในการปรับตัว เปิดโลกกว้างจากสิ่งที่ได้พบเห็นจึงเป็นช่องทางที่จะนำไปปฏิบัติหรือแนะนำผู้อื่นได้ ซึ่ง เบรห์ม (Brehm. : 1968) กล่าวว่าคนต้องปรับตัวให้ทันกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ชีวิตจึงจะมีความสุขประสบการณ์ที่กว้างจะพัฒนาสื่อสัมพันธ์และความนึกคิดขั้นสูง การศึกษานอกสถานที่จึงเป็นการ เปิดโลกให้กว้างขึ้น และกุลยา ดันดิผลาชีวะ กล่าวในทำนองเดียวกันว่า วัยสูงอายุมีความเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ความคล่องแคล่ว ความคิดความอ่านมีขีดจำกัด มากขึ้น อันนี้จึงเหมาะที่จะหยุดจากงานที่ต้องใช้กำลังกายและกำลังความคิดที่มีความเครียดสูง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลาย ให้เห็นโลกกว้างสามารถนำสิ่งที่ได้พบเห็นมาช่วยในการปรับตัว ได้เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น และปรับตัวเข้าสิ่งแวดล้อมสามารถแนะนำผู้อื่นและพึ่งพาตนเองได้ มีความ สุขในวัยสุดท้ายทางชีวิตรูปแบบกิจกรรมที่ควรจัดคือทัศนศึกษาหรือการศึกษานอกสถานที่ และศิริวรรณ ศรีพหล (2525) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของการ

นอกจากนี้ว่า การให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ถือว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนส่วนใหญ่สนใจ มีความสนุกสนาน เชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เพราะการฟังการบรรยายจากการอ่านหนังสือเรียน การบอกเล่าจากผู้อื่นยังไม่มีภาวะจำ หรือเกิดการเรียนรู้ได้ดีเท่ากับการไปศึกษานอกสถานที่

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในด้านความมั่นคงทางจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคมเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ผู้สูงอายุได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานข้อ 1 ที่กำหนดไว้ว่า รูปแบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุได้

2. การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุและ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงทางจิตใจและด้านการมีส่วนร่วมในสังคม โดยจำแนกตามตัวแปรเพศ ที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษาและรายได้

การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ จากผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นความพึงพอใจในกิจกรรมและความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมตามรูปแบบเรียงตามลำดับดังนี้ 1) ด้านความมั่นคงทางจิตใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และ 3) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แยกกล่าวเป็นรายด้านดังนี้

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ ประกอบด้วย 8 กิจกรรมสรุปสาระสำคัญเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจประกอบด้วย การทำสมาธิ การปฏิบัติศาสนากิจ (ทอดผ้าป่า กรวดน้ำ) สนทนาธรรม ด้านร่างกายประกอบด้วย การออกกำลังกาย สนทนากับนายแพทย์ ผลจากการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) และเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมด้านจิตใจจะเน้นกิจกรรมศาสนาซึ่งเป็นกิจกรรมทำให้เกิดความสงบทางด้านจิตใจ เพราะศาสนายึดหลักของธรรมชาติ สอนให้รู้สาเหตุแห่งทุกข์วิธีการดับทุกข์ ช่วยให้คลายกังวลมองเรื่องการเกิดแก่ เจ็บตายว่าเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นการเตรียมกายและใจ ซึ่งดวงฤดี ลาคุยะ (2528)

กล่าวว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าร่วมคือกิจกรรมทางศาสนา ผลงานวิจัยของ นิตา บูโต (2525) พบว่ากิจกรรมที่คนชราส่วนใหญ่เข้าร่วมบ่อยที่สุดได้แก่กิจกรรมศาสนา เหตุผลที่เข้าร่วม เพราะมีความเชื่อและศรัทธา ศาสนามีสวนอย่างมากที่ช่วยให้ผู้สูงอายุลดความวิตกกังวลในเรื่อง เกิดแก่ เจ็บ ตาย และศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติ จึงมีอิทธิพลต่อความเชื่อที่ศรัทธา และจากการศึกษาของพีระสิทธิ์ คำวนศิลป์ และคณะ (2525) พบว่าในสังคมไทยศาสนาจะมีผลต่อผู้สูงอายุอย่างมาก ช่วยให้ผู้สูงอายุลดความวิตกกังวล ในเรื่องเกิด แก่ เจ็บตาย ในเรื่องวิฤตสงสาร

ในด้านสุขภาพร่างกายผู้สูงอายุต้องการสนทนากับนายแพทย์เพื่อขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพในวัยชรา การรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ การออกกำลังกาย และการปฏิบัติตนในวัยสูงอายุ ซึ่ง แซมป์ (Samp Quoted in Eversole and Hese : 1982) กล่าวถึงประโยชน์ของการออกกำลังกายว่า ทำให้คนมีชีวิตยืนยาว ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกาย ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินลดความเครียด เสริมสร้างสมรรถภาพของการหายใจ ผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายจะมีสุขภาพที่ดี งานวิจัยของศุภวัลย์ และเนาวรัตน์ ปลายน้อย (2527) พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการในด้านสุขภาพอนามัยในระดับปานกลาง และงานวิจัยของศิริลักษณ์ จันทรน้อย พบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากที่สุดคือกิจกรรมด้านสาธารณสุขและอนามัย ส่วนความต้องการสนทนากับนายแพทย์อาจเป็นเพราะที่โรงพยาบาลหรือคลินิก แพทย์มีโอกาสดูแลสนทนาได้น้อย เพราะมีข้อจำกัด ด้านเวลา และทั้งผู้สูงอายุเห็นความสำคัญและเป็นห่วงสุขภาพของตนเองมากขึ้น เมื่อถึงวัยชราจึงต้องการได้รู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การปฏิบัติตน ซึ่งนายแพทย์จะได้แนะนำและได้รับรู้ไปพร้อม ๆ กัน จึงมองเห็นว่าการพบแพทย์พูดคุยสนทนากับแพทย์เกี่ยวกับโรคภัยเป็นสิ่งที่สำคัญ

2. กิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ การทำ ความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) ผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม สรุปรูปกิจกรรมประจำวัน ที่ 1 สรุปรูปกิจกรรมวันที่ 2 และสรุปรูปกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่องผลจากการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) เพราะว่าการมีส่วนร่วมในสังคมเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุ ได้มีบทบาทในสังคมเป็นที่ยอมรับ มีการปรับตัวได้ดีทั้งร่างกาย

และจิตใจ การที่ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มกับเพื่อนฝูง และร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้มีความรู้สึกว่าตนเองมีเกียรติ ซึ่ง พันธุทิพย์ รามสูตร (2527) กล่าวว่าผู้สูงอายุต้องการรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนฝูง และร่วมกิจกรรมกลุ่ม ต้องการมีเกียรติและความพึงพอใจเมื่อถึงเวลาตายก็จะได้ตายอย่างมีคุณค่า จากการศึกษาของ ดวงฤดี ลาสุชะ (2528) พบว่าการมีส่วนร่วมในสังคมของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเฮวิกเอิร์ด และอัลเบรทท์ (อ้างใน Geogia M.Barsoe and Particia A.Smith : 1979) พบว่าบุคคลที่มีกิจกรรมทางสังคมสูง จะมีการปรับตัวได้ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

อนึ่ง จากข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการช่วยเหลือสังคมต้องการทำประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือเด็กปัญญาอ่อน เยี่ยมสถานสงเคราะห์คนชรา และเด็กกำพร้า ต้องการพบปะกับคนในวัยเดียวกันเพื่อพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แต่ยังคงขาดการรวมกลุ่ม และการขึ้นำ ซึ่งสอดคล้อง โคลแมนและเคลสเชย์ (Coleman and Cressey : 1980) กล่าวว่ากิจกรรมเป็นสิ่งที่ยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจชีวิต ซึ่งนักจิตวิทยากลุ่มหนึ่งแนะนำว่าผู้สูงอายุที่รู้สึกเหงา และคิดว่าตนเองเป็นคนไร้ประโยชน์ให้เปลี่ยนความรู้สึกของตนกลับเข้าสู่ชีวิตสังคมและกิจกรรม

นอกจากนี้นักทฤษฎีกิจกรรมยังมีความเชื่อว่า ผู้สูงอายุมีชีวิตเป็นสุขได้นั้นควรมีบทบาทหรือกิจกรรมทางสังคมตามสมควร ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมย่อมมีโอกาสพบปะเพื่อนวัยเดียวกัน และมองเห็นโลกกว้างขึ้น ทำให้ไม่เบื่อหน่ายยอมรับในคุณค่าของตนเอง ทำให้เกิดความมั่นคงด้านจิตใจ

ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้วยการกระตุ้นให้มีการจัดตั้งชมรม สมาคม และรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้นจะเป็นประโยชน์กับสังคม และเกิดความสุขกับตัวผู้สูงอายุเอง

3. กิจกรรมด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ ประโยชน์ของพืชสมุนไพร สหกรณ์ร้านค้าหมู่บ้าน อาชีพหัตถกรรม การวางแผนการใช้จ่าย อาชีพการเกษตร ผลจากการวิจัย พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$)

และมีความเห็นว่าเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมโดยพื้นฐานผู้สูงอายุซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรม และมีฐานะค่อนข้างยากจนจึงมีความต้องการด้านอาชีพที่มั่นคงเมื่อถึงวัยผู้สูงอายุมีเวลาว่างมากขึ้น การได้ทำงานที่มั่นคงและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้น มองว่าตนเองยังมีคุณค่า และหากงานนั้นมีรายได้เสริมก็จะก่อให้เกิดความสุข ที่ได้มีส่วนร่วมในด้านเศรษฐกิจหารายได้ของครอบครัว นอกเหนือจากการจุนเจือจากลูกหลานเพียงอย่างเดียว จากการศึกษาของ นิสิตา บูโต (2524) พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและมีฐานะยากจนมีร้อยละ 40 ที่ผู้สูงอายุยังต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเองเพราะมีปัญหาทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาของพีระสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ (2525) พบว่าร้อยละ 60 ของคนชราไม่ยอมอยู่ว่างโดยไม่ทำงานใด ๆ แต่จะหางานอดิเรกหรือไปรับจ้างทำงานเป็นครั้งคราว เพื่อไม่ให้เบื่อง่ายต่อชีวิต และผู้สูงอายุ ร้อยละ 75 มีความเห็นว่า ชีวิตในวัยชราจะมีความสุขได้นั้นจะต้องเตรียมฐานะทางเศรษฐกิจไว้ให้มั่นคงก่อน และรายงานวิจัยเรื่องผู้สูงอายุในสังคมไทย (2529) พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพอยู่ถึงร้อยละ 58.40 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุในภาคใต้ยังประกอบอาชีพอยู่สูงสุด ถึงร้อยละ 67.10 และการหางานอดิเรกทำก็มีความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ ซึ่ง จรรยา เสียงเสนาะ (2527) กล่าวว่างานอดิเรกจะช่วยทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขได้ เพราะจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีประโยชน์ งานอดิเรกบางอย่างทำให้มีรายได้สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ตัวเองและครอบครัว และ แจก ธนะศิริ (2532) ได้กล่าวถึงประโยชน์การให้ผู้สูงอายุมีงานอดิเรกทำในตนเองเดียวกันว่าจะเป็นการทดแทนบทบาทที่สูญเสียไป แล้วใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แต่อย่าทำงานที่เสี่ยงต่อการลงทุน ซึ่งวิชัย อึ้งพินิจพงศ์ (2529) ได้กล่าวถึงคุณค่าของงานอดิเรกว่ามีคุณค่าต่อสุขภาพกาย จิตใจได้ความรู้ ผักกักขยะ สร้างมิตรภาพอันดีต่อกัน ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย

ในด้านอาชีพ พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในกิจกรรมประโยชน์ของพืชสมุนไพร อาชีพการเกษตร และอาชีพหัตถกรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะอาชีพการเกษตร และประโยชน์พืชสมุนไพร เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว และผู้สูงอายุเห็นคุณค่ามาโดยตลอด และปรารถนาจะทำเพื่อเป็นงานอดิเรกได้

ในด้านการวางแผนการใช้จ่าย พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อันยาวนานที่ได้วางแผนการใช้จ่ายไว้แล้ว และผู้สูงอายุก็มีรายจ่ายลดลงจากวัยต้น จึงเห็นว่าการเตรียมตัวไว้แต่ตอนต้น เมื่อถึงวัยชราก็ควรเป็นวัยที่หาความสุขที่จะให้กับตนเอง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพีระสิทธิ์ คำนวณศิลป์ และคณะ (2525) พบว่ามีร้อยละ 75 มีความเห็นว่าชีวิตในวัยชราจะมีความสุขได้นั้นต้องเตรียมฐานะทางเศรษฐกิจไว้ให้มั่นคง

ในด้านกิจกรรมสันทนาการร้านค้าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าวัยสูงอายุความว่องไวลดลง ทำให้เป็นอุปสรรคกับงานที่ต้องใช้ความคิดความพยายามและความเสี่ยงต่อการลงทุน อาจทำให้ผู้สูงอายุเครียด และเป็นวัยที่ต้องการพักผ่อนและหาความสงบทางจิตใจ สอดคล้องกับ แจก ธนะศิริ (2531) ที่กล่าวว่ากรมงานอดิเรกทำเพื่อใช้เวลาว่างให้หมดไป ไม่ควรเป็นงานที่เสี่ยงต่อการลงทุนเพราะจะกลับตัวไม่ทัน กุลยา ดันดีผลาชีวะ (2524) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี ขึ้นไป ย่อมมีความเสื่อมสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ความคล่องตัวและความคิดอ่านมีขีดจำกัดมากขึ้น ต้องใช้เวลาคิดนานกว่าวัยอื่น ๆ จึงเหมาะสมที่จะหยุดจากงานที่ต้องใช้กำลังกายและกำลังความคิดที่มีความเครียดสูง ดังนั้นกิจกรรมสันทนาการร้านค้าจึงไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ และจากการไปหาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าผู้สูงอายุเห็นด้วยว่าการจัดตั้งสันทนาการร้านค้าเป็นเรื่องที่ดี แต่ไม่เหมาะสมกับวัยสูงอายุเป็นผู้ดำเนินการ

อนึ่ง จากข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการหาความรู้ด้วยการไปดูงานอาชีพการเกษตรแนวใหม่ ดูงานอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพื่อเลือกเป็นงานอดิเรกได้แสดงว่าการศึกษานในพื้นที่ ดูของจริงเป็นการทัศนศึกษาเพื่อเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ นำประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันและสามารถปรับมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและครอบครัวได้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำไปจัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2.50 ทุกกิจกรรม โดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ประสงค์ และสมมติฐานข้อ 2 ที่กำหนดไว้ว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมที่ผ่านเกณฑ์ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำไปจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจตามเกณฑ์ 2.50 ขึ้นไป เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในด้านความมั่นคงทางจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เมื่อจำแนกตามตัวแปร เพศ เขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา และรายได้ พบว่ามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจในด้านความมั่นคงทางจิตใจเหมือนกัน หรือไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งจะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ตามสมมติฐานข้อ 3 ที่กำหนดไว้ว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นรายด้าน และรายข้อ แต่ละด้านแตกต่างกัน จากการศึกษานางนิศา ชูโต (2525) พบว่าเพศชาย มีแนวโน้ม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากกว่าเพศหญิง นึกา แก้วศรีงาม (2527) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างเพศ ในทางโครงสร้างทางสรีรวิทยา ความต้องการความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ แตกต่างกัน จากเหตุผลดังกล่าว ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงน่าจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่แตกต่างกัน ผลจากการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และรายข้อพบว่า

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมและความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรม กับระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีอาชีพที่คล้ายคลึงกัน และสนใจในกิจกรรมประเภทเดียวกัน และเมื่อศึกษาถึงข้อมูลเบื้องต้นพบว่าผู้สูงอายุ มีรายได้เฉลี่ยเป็นผู้มีฐานะค่อนข้างดี แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความคิดเห็นความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลามากกว่าเพศหญิง 2 กิจกรรมได้แก่ ประโยชน์ของพืชสมุนไพร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และสภกรรณร้านค้าหมู่บ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุเพศชาย และผู้สูงอายุเพศหญิงมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุได้สังเกตเห็นว่าการมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดีเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งในวัยสูงอายุ การปรับตัวที่ดีทำให้มีชีวิตรื่นยาว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภวัลย์ และเนาวรัตน์ พลายน้อย (2527) พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ต้องการการปรับตัวในระดับมาก และต้องการในด้านสุขภาพอนามัยในระดับปานกลาง การศึกษาของศิริลักษณ์ จันทร์น้อย (2529) พบว่ากิจกรรมที่มีความสำคัญสูงสุดคือ กิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุข และอนามัย รองลงมาประเพณีวัฒนธรรม และศาสนา และจากการศึกษาของวิรัช แก้วสกุล (2527) พบว่าผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้ด้านการทำจิตใจ และอารมณ์ให้มีความสุขตามหลักธรรม คำสั่งสอนทางศาสนา แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงมีความพึงพอใจในกิจกรรมการทำสมาธิ 1 (พัฒนาจิตใจให้ความรัก) สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เพศหญิงมีความสนใจ และเห็นความสำคัญและประโยชน์ ของการทำสมาธิจะช่วยผ่อนคลายความเครียดทำให้จิตใจสงบคลายความกังวลลงได้ สอดคล้องกับการศึกษาของกิลสัน และโคสต์ (Gilson and Coats 1980 quoted in spier) พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงในสถานสงเคราะห์ 50 แห่ง ชอบที่จะมีกิจกรรมนั่งสมาธิ และสวดมนต์มากที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุ เพศหญิงมีความคิดเห็นพึงพอใจ กิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาสูงกว่าเพศชาย แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในช่วงชีวิตตอนต้นของเพศหญิงมีความจำเอยอยู่กับงานบ้าน และภาระกิจประจำวันในการดูแลบุตรและครอบครัว เมื่อถึงวัยสูงอายุภาระรับผิดชอบในเรื่องครอบครัวลดลง ประกอบกับการมาเข้ากลุ่มร่วมกับบุคคลหลากหลายอาชีพ ได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมกลุ่มทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ มองตนเองอย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่จัดให้กับผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับชุมชนและสังคมจะทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงมีความเห็นพึงพอใจในกิจกรรมผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคมสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ 0.01 และมีความคิดเห็น่า กิจกรรม สรุปรกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่อง มีความเหมาะสมกับเวลาสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทำให้ง่วงเห็นช่องทาง ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม เพราะการรวมกลุ่มทำให้ง่วงพบปะในสังคมสอดคล้องกับ การศึกษาของฮันเตอร์ และลินน์ (Hunter and Linn 1980 quoted in Robb : 1984) ได้เปรียบเทียบผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมกับผู้ที่ไม่ร่วมกิจกรรม พบว่าผู้ที่มีกิจกรรมมีความพึงพอใจต้องการมีชีวิตอยู่มากกว่า และมีอาการซึมเศร้า น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

ตามสมมติฐานข้อที่ 4 กำหนดไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีเขตที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมศึกษานอกโรงเรียนเป็นรายด้าน และรายข้อแต่ละด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะไพบูลย์ ช่างเรียน (2514) กล่าวว่าสังคมชนบทรักษามนธรรมนิยม รักถิ่นฐาน มีการศึกษาต่ำ พัทยา สายชู (2532) กล่าวว่าสังคมเมืองมีการศึกษาและวิธีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจที่ทันสมัยกว่าชาวชนบทจากจุดนี้จึงสรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองน่าจะรับข่าวสาร มีโอกาสในการศึกษาหาความรู้ได้ดีกว่าชาวชนบท ซึ่งน่าจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อพบว่า

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล และที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ที่อยู่อาศัยไม่ได้เป็นตัวกำหนดที่แน่นอนเนื่องจากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของคนในเขตเมืองและชนบทมีอยู่ตลอดเวลาและอีกประการหนึ่งคือ เขตเมือง กับเขตชนบท ที่เลือกกลุ่มเป้าหมายมีระยะห่างกันเพียง 40 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมไปมาหากันสะดวก โอกาสที่จะเคลื่อนย้ายไปมาหาสู่กันจึงมีมากขึ้น ความคล้อยคลึงและความใกล้เคียงในเรื่องความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ จึงไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล มีความพึงพอใจ ในกิจกรรมการวางแผนการใช้จ่ายสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล-เขตสุขาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เป็นคนมีเหตุผล มีการวางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้า เห็นว่าค่าครองชีพในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท จึงตื่นตัวและเตรียมฐานะเศรษฐกิจไว้ให้มั่นคง เพื่อไม่เดือดร้อนไว้วันข้างหน้า สอดคล้องกับพีระสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ (2525) พบว่าร้อยละ 75 ของคนชราที่มีความเห็นว่าจะมีความสุขได้นั้น ต้องเตรียมฐานะทางเศรษฐกิจไว้ให้มั่นคง ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง มีความคิดเห็นว่า เนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาที่มีความเหมาะสมมากกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง คือประโยชน์ของพืชสมุนไพร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร จึงมีความผูกพันกับธรรมชาติโดยเฉพาะพืชสมุนไพรมาเป็นเวลานาน จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จึงเห็นคุณค่า และนำสมุนไพรมาใช้เป็นประโยชน์กับชีวิต

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและในเขตชนบทมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับรายระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลเมื่อถึงวัยสูงอายุลดความต้องการด้านต่าง ๆ ลงไปหันมาสนใจกิจกรรมที่จะทำให้ชีวิตของตนเองมีความสุขมากขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ สอดคล้องกับ พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2527) กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้แก่ความปรารถนาที่จะมีชีวิตยืนยาว ต้องการเกียรติและต้องการทำสิ่งที่พึงพอใจเมื่อถึงเวลาตายจะได้ตายอย่างมีคุณค่า แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบท มีความคิดเห็นความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา แตกต่างกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง 2 กิจกรรม ได้แก่การรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ และธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุ สูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบทส่วนใหญ่มักมีปัญหาด้านสุขภาพ ไม่รู้แหล่งบริการด้านสุขภาพอนามัย เมื่อมีโอกาสสามารถกลุ่มได้สนทนากับกลุ่มเดียวกัน และได้พบแพทย์สนทนาถึงปัญหาสุขภาพ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพของตนเองในวัยสูงอายุ รู้แหล่งบริการด้านสาธารณสุขของรัฐที่บริการผู้สูงอายุ สอดคล้องกับนิศา บูโต (2525) พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องสุขภาพร่างกายทรุดโทรม ได้รับบริการทาง

ด้านสาธารณสุขน้อยมาก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามึบริการทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข จึงไม่ได้ขอรับบริการจากสถานพยาบาลมากนัก และธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุก็เป็น กิจกรรมทางศาสนาเกิดจากความศรัทธาและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้มีการรวมกลุ่มกันตามธรรมชาติ การสนทนาธรรม การซักถามปัญหาและข้อสงสัยของสมาชิกกลุ่ม ทำให้จิตใจมีความสุขและมีความสุขมากขึ้น สอดคล้องกับ นิสา ชูโต (2525) พบว่ากิจกรรม ที่คนชราส่วนใหญ่เข้าร่วมบ่อยที่สุด ได้แก่กิจกรรมศาสนา เหตุผลที่เข้าร่วมเพราะมีความเชื่อ ศรัทธาทำให้จิตใจสงบสุข

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีความพึงพอใจใน กิจกรรมและความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขต ชนบท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง ได้รับข่าวสารมีวิถีชีวิตต้องพบปะกับผู้คน ทำให้หันโลกทันเหตุการณ์ การรวมกลุ่มเป็นการสร้าง สัมพันธ์ให้สังคมกว้างออกไป และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท 2 กิจกรรมได้แก่ กิจกรรมทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) และผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และสรุปกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสพบปะ กับบุคคลต่าง ๆ เกิดความเคยชินมีความกล้าที่จะแสดงออกได้ดีและมากกว่าผู้สูงอายุในชนบท เมื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่ปลดเกษียณ และอยากจะทำใน สิ่งที่เป็นประโยชน์ผู้อื่นยอมรับ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่ง 롭ป์ (Robb : 1984) กล่าวว่าการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีส่วนร่วมในสังคม และการศึกษาของนิตา ชูโต (2525) พบว่าผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วมในสังคม

ตามสมมติฐานข้อที่ 5 กำหนดไว้ ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นรายด้าน และรายข้อแต่ละด้านแตกต่างกัน ดังที่นิภา แก้วศรีงาม (2527) กล่าวว่าความแตกต่างของบุคคลในหลาย ๆ ด้าน เป็นส่วนสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการแตกต่างกันไปตามฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และ มาลี รัชตะนาวิน (2534) พบว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้องการหาความรู้ด้านสุขภาพจิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษากลุ่มอื่น ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสรุปว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันน่าจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อพบว่า

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นพึงพอใจกิจกรรมและความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่มมีระดับเศรษฐกิจอยู่ในฐานะที่ค่อนข้างดีและใกล้เคียงกัน จากการศึกษารายข้อพบว่า เป็นผู้สูงอายุมีฐานะอยู่ในระดับพออยู่พอกิน และเหลือใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีฐานะค่อนข้างดี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษามีความคิดเห็นความเหมาะสมเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา ประโยชน์ของพืชสมุนไพรสูงกว่าผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พืชสมุนไพรเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป และโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทที่มีอาชีพการเกษตร เมื่อได้มีการรวมกลุ่มได้รับความรู้จากวิทยากรอย่างถูกวิธีมากขึ้น ทำให้มีความประทับใจมากขึ้น

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรมและความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัยชราเป็นวัยแห่งการสูญเสีย แม้จะมีความแตกต่างกันในระหว่างบุคคลอยู่บ้างก็ จะมีการสูญเสียสิ่งหนึ่งสิ่งใดไป ดังที่ ศรีจิตรา บุญนาค (มปป.) กล่าวว่า ในวัยชรามีความสูญเสียหลายประการ เช่นสูญเสียสุขภาพที่ดีอันเป็นผลมาจากโรค สูญเสียความมั่นคงเพราะรายได้ลดลง สูญเสียความมีอิสระเนื่องจากการเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกาย สูญเสียญาติ ผู้ใกล้ชิดทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว สูญเสียบทบาททางสังคมเนื่องจากการเกษียณอายุ เพื่อให้มี

สุขภาพจิตที่ดีขึ้นและทดแทนสิ่งที่สูญเสียไป เมื่อมีอายุมากขึ้นจึงหันมาสนใจกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขความสงบทางใจ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาที่เป็นความศรัทธาและเชื่อมั่นของบุคคลทุกวัย โดยเฉพาะวัยสูงอายุที่มีความเชื่อในศาสนาเพิ่มขึ้นตามอายุ การกลัวความตาย ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตในโลกหน้า น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลหันมาสนใจกิจกรรมศาสนามากขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา มีความพึงพอใจในกิจกรรมธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุ สูงกว่าผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และความคิดเห็นความเหมาะสมเนื้อหากิจกรรม กับระยะเวลา 2 กิจกรรม ได้แก่ การรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ และธรรมะกับการครองตัวในวัยสูงอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่จบประถมศึกษาสามารถหาความรู้เกี่ยวกับการสงบจิตใจได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อในศาสนาเป็นส่วนสำคัญของคนไทย การได้พูดสนทนาทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้นดีกว่าการอ่านและการเรียนรู้จากตำรา

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษาและผู้สูงอายุที่จบประถมศึกษา มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาโดยส่วนรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการอยู่รวมกันเป็นกิจกรรมของสัตว์สังคมที่มีหลายสาเหตุที่มาอยู่ร่วมกัน คือ เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดได้ (Survival) เพื่อความปลอดภัย (Security) เพื่อต้องการมิตรภาพ (Friendship) และต้องการความรัก (Affection) (สุชา จันท์เอม : 2522) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุ ที่จบประถมศึกษา มีความคิดเห็นพึงพอใจ ในกิจกรรมผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคมสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่จบประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 และความเหมาะสมเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาแตกต่างกัน 2 กิจกรรม ได้แก่ การทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง โดยเฉพาะข้าราชการบำนาญ จะมีความคิดสร้างสรรค์เห็นคุณประโยชน์ในการเข้าสังคม สามารถนำเอาความรู้มาใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนได้ สอดคล้องกับ



เขมิกา ยามะรัต (2527) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการมีงานอดิเรกทำ

ตามสมมติฐานข้อที่ 6 กำหนดไว้ว่าผู้สูงอายุที่มีระดับรายได้แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนเป็นรายด้าน และรายข้อแต่ละด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้ จากการศึกษาของ นภาพร ขโยวรรณ และคณะ (2532) พบว่าผู้สูงอายุไทยปัจจุบันมีภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน ผู้สูงอายุในชนบทมีภาวะเศรษฐกิจต่ำกว่าในเมือง เนื่องจากผลตอบแทนต่ำ จากเหตุผลดังกล่าวผู้สูงอายุที่มีฐานะเศรษฐกิจแตกต่างกัน น่าจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนที่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อพบว่า

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกันมีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาไม่แตกต่างกันนี้อาจเป็นเพราะว่า ระดับรายได้ เป็นตัวบ่งบอกถึงฐานะในการดำรงชีวิตของบุคคล เมื่อบุคคลมีระดับรายได้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันกล่าวคือ อยู่ในระดับพออยู่พอกิน และรายได้เหลือใช้ สามารถบอกได้ว่ามีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจจึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้มีความพึงพอใจในกิจกรรมการวางแผนการใช้จ่ายสูงกว่าผู้สูงอายุมีระดับรายได้ที่มีรายได้พออยู่พอกิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมีรายได้เหลือใช้ เห็นความสำคัญของการวางแผนการใช้จ่าย โดยการศึกษาข้อมูล รับฟังข่าวสาร สนใจเหตุการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ สุวรรณิ พลัฒาทอง (2522) กล่าวว่า การรับฟังข่าวสารข้อมูลสนใจเหตุการณ์ปัจจุบัน ทำให้เป็นผู้มีเหตุผลมีการวางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้า ส่วนผู้สูงอายุมีรายได้พออยู่พอกิน มีความคิดเห็นความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา คือประโยชน์ของพืชสมุนไพร สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกินส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และเห็นคุณค่าของสมุนไพรและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านความมั่นคงทางจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุ ที่มีรายได้พออยู่พอกินและมีรายได้เหลือใช้ มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลเมื่อมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็ย่อมส่งผลถึงความมั่นคงทางจิตใจและการมีส่วนร่วมในสังคม ทำให้จิตใจมีความสุข มีความมั่นคงทางจิตใจมากขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้ มีความคิดเห็นพึงพอใจในกิจกรรม และความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือใช้มีความพึงพอใจในกิจกรรม ผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนความคิดเห็นความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรมกับระยะเวลา กิจกรรมทำความรู้จัก (กลุ่มสัมพันธ์) สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พออยู่พอกิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมในสังคม และสรุปกิจกรรม 3 วัน และกิจกรรมต่อเนื่องแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีสุขภาพดีมีงานอดิเรกทำจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้มาก ทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นด้วย จากการศึกษาของปราโมทย์ วังสะอาด (2530) พบว่าการมีส่วนร่วมในสังคม งานอดิเรก และฐานะทางเศรษฐกิจ จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. หน่วยงานควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมนี้ไปใช้โดยปรับในบางส่วน เช่น สถานที่ การสร้างบรรยากาศ และช่วงกิจกรรมที่เหมาะสม
2. ควรมีแผน มีมาตรการ มีแผนในการดูแลผู้สูงอายุโดยให้การสนับสนุนบุคลากรของหน่วยงานเข้าอบรม ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

3. กิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ควรจัด ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุน การเสี่ยง งานที่ต้องอาศัยความคิด และความละเอียด เช่น กิจกรรมสหกรณ์ ร้านค้า เพราะผู้สูงอายุต้องการจะพักผ่อนให้เกิดความสุขในชีวิตนั้นปลายไม่ประสงค์ที่จะใช้ความคิดอีก

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรจัดในเวลาว่างเว้นจากเทศกาลต่าง ๆ ในท้องถิ่น หรือจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ก่อนเดินทางหรือก่อนเข้าร่วมกิจกรรมควรมีการตรวจสุขภาพ

2. ในการเดินทาง ควรมีพยาบาลร่วมเดินทางไปด้วย สถานที่ไปทัศนศึกษาไม่ควรจะห่างไกลจากชุมชนมากนัก

3. สถานที่สูง ๆ เช่น ภูเขา และทะเลหรือสถานที่ที่อาจทำให้เกิดอันตรายและหกล้มได้ง่าย ผู้ดำเนินการต้องดูแลเป็นพิเศษ

4. มีผู้ดูแลผู้สูงอายุมากพอ และควรมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ

5. ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมควรมีผู้สูงอายุและบุตรหลานที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยได้รับทราบข้อกำหนดในการเดินทางและเขียนใบสมัคร และใบอนุญาต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่นกลุ่มผู้สูงอายุชายไทยภูเขา กลุ่มผู้สูงอายุชายไทยมุสลิม และผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา

2. ควรมีการวิจัยเรื่องบทบาทผู้สูงอายุในการถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรมให้กับเยาวชน